

Þjálfun í einföldum frásögnum og endursögn, þátttöku í almennum samræðum með táknmálstúlkun og hlutverkaleikjum. Síðar bætist við kennsla um einkenni málanna, þýðingar á milli þeirra og frekari þjálfun í leikrænni tjáningu og rökræðum. Notkun túlkabjónustu í skólastarfinu þarf að vera eðlilegur þáttur og með aukinni stígandi.

19.5.2 Lestur og bókmenntir

Bókmenntakennsla barna með tvítyngi tákn máls og íslensku er, umfram það sem almennt gildir, ætlað að stuðla að sterkari sjálfmynd nemenda með lestri tákn málsbókmennta sem

Talað tákn máls og tjáning með og án tákn málsstúlks

Við lok 4. bekkjar getur nemandi:	Við lok 7. bekkjar getur nemandi:	Við lok 10. bekkjar getur nemandi:
<ul style="list-style-type: none"> talað tákn máls skýrt, hefur áferðarfallagan framburð og getur nýtt sér leiðbeiningar og aðstoð við að bæta framburð og framsögn, tjáð sig með aðstoð leikrænnar tjáningar frammi fyrir hópi og túlkað á tákn máli eða leikið texta af ýmsum gerðum, sagt frá eftirminnilegum atburði og lýst ákveðnu fyrirbæri og endursagt efni sem hlustað hefur verið á, horft á eða lesið, hlustað og horft með athygli og skilningi á upplestur á tákn máli, túlkað leikið efni, ljóð og söngva og greint frá upplifun sinni, nýtt sér og endursagt efni á rafrænu formi, 	<ul style="list-style-type: none"> tjáð sig skýrt og skilmerkilega með og án tákn málsstúlks og gert sér grein fyrir gildi góðrar framsagnar, staðið fyrir máli sínu, tjáð eigin skoðanir og tilfinningar og haldið athygli áheyranda, m.a. með aðstoð leikrænnar tjáningar, flutt mál sitt skipulega með viðeigandi áherslum og túlkun og tekið þátt í samræðum og rökræðum samkvæmt reglum, með og án tákn málsstúlks, hlustað af athygli og beitt þekkingu sinni og reynslu til að skilja það sem tjáð er á ólíkan máta og kann að bregðast við á viðeigandi hátt, nýtt sér myndefni og rafrænt efni á gagnrýninn hátt, 	<ul style="list-style-type: none"> flutt mál sitt skýrt og skilmerkilega með og án tákn málsstúlks og hefur tileinkað sér viðeigandi talhraða og fas, gert sér grein fyrir eðli góðrar framsagnar og framburðar og nýtt leiðbeiningar um framsögn, svo sem um áherslu, látbrigði, hrynjandi og fas og lagað það að viðtakanda og samskiptamiðli á fjölbreyttan hátt, m.a. með leikrænni tjáningu, nýtt aðferðir sem hann hefur lært til að taka virkan þátt í samvinnu, samræðum og rökræðum, tjáð skoðanir sínar með ýmsum hætti, rökstutt þær og valið þeim miðil sem hentar, hlustað, tekið eftir og nýtt sér upplýsingar sem eru túlkaðar af töluðu máli til fróðleiks og skemmtunar, einnig notið myndefnis, túlkaðs upplestrar, leikins efnis og tónlistar og gert grein fyrir skoðun sinni á viðkomandi efni, nýtt sér fjölmiðla, svo sem sjónvarp, kvikmyndir og rafrænt efni, og tekið afstöðu til þess sem þar er birt,

<ul style="list-style-type: none"> • átt góð samskipti, hlustað og sýnt kurteisi. 	<ul style="list-style-type: none"> • átt góð samskipti, hlustað, sýnt viðeigandi kurteisi og gætt að máli sínu. 	<ul style="list-style-type: none"> • átt góð samskipti þar sem gætt er að máli, hlustun, tillitssemi, virðingu og kurteisi og gert sér grein fyrir því hvað er viðeigandi við mismunandi aðstæður.
--	--	---

Lestur og bókmenntir

Við lok 4. bekkjar getur nemandi:	Við lok 7. bekkjar getur nemandi:	Við lok 10. bekkjar getur nemandi:
<ul style="list-style-type: none"> • notið þess að horfa á frásagnir og lestur á táknmáli og tileinkað sér efni þeirra, • nýtt góðan táknaforða við að skilja táknmálstexta, • beitt aðferðum við umskráningu orða í táknmyndir og tengt þekkingu sína og reynslu við lesefni í því skyni að ná merkingu þess og samhengi í einföldum texta á íslensku, • valið sér bækur á íslensku ætlaðar börnum og lesið sér til ánægju, • nýtt orðaforða íslensku við að skilja texta úr námsefni sem nemandinn þekkir, • gert sér nokkra grein fyrir eðli og samsetningu táknmálsljóða, þekkt ljóð á prenti og gert sér grein fyrir rími og samhverfu, 	<ul style="list-style-type: none"> • tileinkað sér efni úr bókum og fræðsluefni sem flutt er á táknmáli og lagt mat á það og túlkað, • notað þekkingu og reynslu ásamt ríkulegum táknaforða, þ.m.t. döfftákn, við skilning á táknmálstextum, • greint og fjallað um aðalatriði og helstu efnisorð í texta og notað efnisorð við endursögn á táknmáli, • lesið sér til ánægju og fróðleiks og gert öðrum grein fyrir innihaldi texta, • notað þekkingu og reynslu ásamt orðaforða íslensku við lestur og skilning á texta við hæfi, • beitt nokkrum hugtökum til að fjalla um form og innihald ljóða á báðum málunum, 	<ul style="list-style-type: none"> • áttað sig á mismunandi leiðum til að koma boðskap á framfæri í táknmálstexta, • skilið mikilvægi þess að efla eigin skilning á mismunandi mállyskum og framsetningu á táknmáli hjá fólki á ölíkum aldri, með ólíka félagslega stöðu, menntun og menningarlegan bakgrunn, • lesið með gagnrýnu hugarfari og greint aðalatriði frá aukaatriðum, dregið ályktanir af efni táknmálstexta, táknmálsfrétta og ritaðs texta, • notið bókmennta, gert grein fyrir þeim tilfinningum og áhrifum sem þær vekja og hefur kynnst fjölbreyttum bókmenntum, • skilið mikilvægi þess að geta lesið og eftt eigið læsi með lestri mismunandi texta, s.s. bókmenntatexta, fræðsluefni og námsefni, • fjallað um bundið mál og óbundið, táknmálsljóð og táknmálsfrásögn lesið og túlkað ljóð af ýmsum toga og áttað sig á myndmáli í bundnu og óbundu máli,

<ul style="list-style-type: none"> • þekkt og beitt hugtökunum söguþráður, sögulok, sögupersónur og boðskapur, • tekið þátt í flutningi bókmenntatexta á táknmáli, • lesið úr táknmyndum og myndrænu efni, svo sem einföldum skýringarmyndum, kortum og myndritum, • aflað sér myndrænna upplýsinga úr ýmsum tiltækum gagnabrunnum, svo sem bókum og á rafrænu formi. 	<ul style="list-style-type: none"> • notað hugtök í bókmenntafræði við að gera grein fyrir þeim áhrifum sem tiltekið bókmenntaverk eða táknálsfrásögn hefur á hann, • þýtt einfalda íslenska texta á táknmál, • lesið úr einföldum tölulegum og myndrænum upplýsingum og túlkað þær, • safnað upplýsingum úr bókum eða á rafrænu formi og unnið úr þeim. 	<ul style="list-style-type: none"> • nýtt helstu hugtök í bókmenntafræði í umræðu um bókmenntir, • þýtt íslenska bókmenntatexta við hæfi og fræðsluefni á táknmál, • unnið úr tölulegum og myndrænum upplýsingum, túlkað þær, tengt saman efni sem sett er fram á ólíkan hátt og nýtt sér, • aflað sér heimilda úr ýmsum gagnabrunnum svo sem bókum, tímaritum og efni á rafrænu formi.
---	--	---

Skráning táknmálstexta og ritun

Við lok 4. bekkjar getur nemandi:	Við lok 7. bekkjar getur nemandi:	Við lok 10. bekkjar getur nemandi:
<ul style="list-style-type: none"> • skráð eigin táknmálstexta á myndrænt form, • dregið rétt til stafs og skrifað íslensku skýrt og læsilega, • nýtt, í samningu táknmálstexta og ritun, þekkingu á grunnþáttum í byggingu texta, svo sem upphafi, meginmáli og niðurlagi, • samið táknmálstexta frá eigin brjósti, svo sem sögu, frásögn, ljóð eða skilaboð, 	<ul style="list-style-type: none"> • tjáð sig skýrt og af öryggi og beitt myndrænni tækni við skráningu táknmálstexta, • skrifað læsilega og af öryggi með persónulegri rithönd, beitt algengum aðgerðum í ritvinnslu, • valið textategund, skipulagt og orðað texta bæði á íslensku táknmáli og íslensku, svo sem sögur, frásagnir, lýsingar og fyrirmæli, á þann hátt sem hæfir tilefni, • samið texta þar sem beitt er eigin sköpun, notið þess að tjá hugmyndir sínar og reynslu og veita öðrum hlutdeild með því að kynna efnið eða leyfa öðrum að horfa á eða lesa, 	<ul style="list-style-type: none"> • beitt myndrænni tækni og margmiðlun við birtingu á efni á táknmáli og íslensku, • skrifað skýrt og greinilega og öðlast persónulega rithönd, beitt ritvinnslu af öryggi, gengið frá texta og notað orðabækur og önnur tiltæk hjálpargögn, • beitt skipulegum vinnubrögðum við skráningu táknmálstexta og í ritun, skipað efnisatriðum í röklegt samhengi og mótað málsgreinar og efnisgreinar, • tjáð hugmyndir sínar og skoðanir og fært rök fyrir þeim í táknmálstexta eða rituðu máli,

<ul style="list-style-type: none"> • nýtt sér fyrirmyndir í gerð táknaástandstexta og ritun, svo sem með því að horfa á útgefið táknaástandstexti, lestri bóka, blaða eða rafræns efnis, • beitt svipbrigðum og öðrum látbrigðum við greinarmerkjasetningu í táknaástandstexti, beitt einföldum stafsetningarreglum og notað tiltæk hjálpargögn við hæfi, • byggt upp skipulega frásögn og skrifað minnisþunga á íslensku fyrir frásögn flutta á táknaástandstexti, • skrifað texta á tölvu og beitt einföldustu aðgerðum í ritvinnslu. 	<ul style="list-style-type: none"> • lesið texta og skoðað hann með það í huga að kanna hvernig höfundur skrifar og nýtt það við eigin ritun, • beitt helstu atriðum stafsetningar og greinarmerkjasetningar, • gengið frá texta og nýtt sér orðabækur, leiðréttingarforrit og önnur hjálpargögn við ritun, • skrifað texta á tölvu og beitt allmörgum aðgerðum í ritvinnslu. 	<ul style="list-style-type: none"> • valið og skrifað mismunandi textagerðir sem hæfa viðkomandi verki og beitt mismunandi táknaforða og fjölbreytilegu myndmáli í táknaástandstexti með mismunandi orðaforða og málsniði við hæfi, • beitt reglum um réttitrun og hefur náð góðu valdi á stafsetningu og gerir sér grein fyrir að góð stafsetning er virðing við mál, texta og lesanda, • viðhaft skipuleg vinnubrögð við ritun, • valið viðeigandi heimildir, vísað til þeirra og sett í heimildaskrá, svo sem reglur kveða á um.
---	---	---

Málfræði

Við lok 4. bekkjar getur nemandi:	Við lok 7. bekkjar getur nemandi:	Við lok 10. bekkjar getur nemandi:
<ul style="list-style-type: none"> • skilið mikilvægi hlutverkaskipta og augnsambands í frásögnum, skilið notkun rýmis og beitt próformasögnum og látbrigðum í táknaástandstexti, • ráðið í mun á sögnum, nafnorðum/táknum og lýsingarorðum/táknum og áttað sig á mismunandi hlutverki þeirra í báðum málunum, • talað táknaástandstexti af öryggi og ræður yfir orðaforða og málskilningi sem hæfir þroska. þekkir döfntáknaástandstexti og getur beitt þeim, 	<ul style="list-style-type: none"> • beitt hlutverkaskiptum, rými og látbrigðum á skapandi hátt, • fundið próformasögn/sagnlið, nafntáknaástandstexti, lýsingartáknaástandstexti og fundið tölu og áttbeygingar í táknaástandstexti og kyn, tölu og fall í íslensku, • nýtt og hefur öðlast góðan orðaforða á íslensku og íslensku táknaástandstexti, 	<ul style="list-style-type: none"> • beitt hugtökunum próformasögn, hlutverkaskipti, rými og látbrigði í umræðum um málið, • nýtt sér grundvallarþekkingu um málfræðilegar formdeildir táknaástandstexti og orðflokka íslensku í umfjöllun um táknaástandstexti, raddmál og ritað mál, • glöggvað sig á mikilvægi orða- og táknaforða, gert grein fyrir uppbyggingu orðasafns/ táknaástandstexti íslensku og íslensku táknaástandstexti og gert sér grein fyrir ólíkum uppruna orða og tákna og mismunandi notkun þeirra eftir aðstæðum,

<ul style="list-style-type: none"> • beitt fingrastöfun af leikni, raðað í stafrófsröð og áttar sig á mun sérhljóða og samhljóða, • áttað sig á byggingarluta tákna og þekkir hugtökin fingrastöfun, tákni, samsett tákni, bókstafur, orð, samsett orð og málgrein, • gert grein fyrir helstu reglum við myndun nafnatákna, áttað sig á mun samnafna og sérnafna og getur nýtt sér þá þekkingu við stafsetningu, • fundið samheiti og andheiti í báðum málum, • gert sér grein fyrir ólíkri uppbyggingu íslensks táknmáls og íslensku. 	<ul style="list-style-type: none"> • flett upp orðum sem raðað er í stafrófsröð, • nýtt hugtökin bókstafur, grunnbreyta, hljóð, sérhljóð, samhljóð, atkvæði, orð, tákni og málgrein í umræðu um tungumálin, • nýtt þekkingu á orðhlutum og samsetningu orða í stafsetningu og umræðu um ritaðan texta og á grunnbreytum og samsetningu tákna í táknmálstexta, • stigbreytt með látbrigðum á táknmáli, þekkir samsvarandi stigbreytingu á íslensku og getur greint tímalínur í táknmáli og fundið nútíð, þátíð og nafnhátt sagna í íslensku, • gert sér grein fyrir notagildi málfræði íslenska táknmálsins við nám í íslensku og erlendum málum. 	<ul style="list-style-type: none"> • flett upp í handbókum, orðasófnum og rafrænum orðaböngum og nýtt þekkingu sína á málfræði til að bæta málnotkun, stafsetningu og tungumálanám, • beitt hugtökunum grunnbreyta, handform, myndunarstaður, hreyfing og afstaða í umræðum um íslenska táknmálið, • nýtt sér þekkingu sína á málfræði til að bæta málnotkun, stafsetningu og tungumálanám og gert sér grein fyrir mikilvægi þess að vanda mál, bæði táknmál og íslensku, og nauðsyn þess að öðlast trú á eigin kunnáttu í málunum, • gert grein fyrir því hvernig málin nota ólíkar leiðir til að tjá tíð og stigbreytingu, • nýtt þekkingu sína á málfræði við nám í íslensku og erlendum málum.
---	---	---

endurspeglar veruleika og sögu táknmálstalanda fólks. Haldgöð þekking á döfmenningu er nauðsynleg til sjálfsskilnings og til þess að öðlast virðingu fyrir íslenska táknmálinu.

Íslenskt táknmál og íslenska hafa mismunandi hlutverk í lífi barnanna. Íslenska táknmálið er fyrst og fremst til samskipta sem tengjast stað og stund en þar sem íslenska táknmálið á sér ekki ritmál gegnir íslenskan hlutverki ritmáls. Læsi táknmálstalanda heyrnarlausra barna felst bæði í að geta nýtt sér táknmálstexta og ritaðan texta á íslensku.

Byrjað er á því að styrkja grunn nemandans og orðaforða í táknmáli samhliða því að kenna orðaforða og efla skilning á íslensku. Það er mikilvægt að nemandinn öðlist sjálfstæði og öryggi í lestri. Þannig getur hann smám saman farið að velja sér efni á táknmáli og lesefni á íslensku og gera sér grein fyrir gæðum þess og tengslum við nám, þörf og áhuga.

Góð lestrarfærni er undirstaða ævináms og þess að geta aflað sér upplýsinga sem gera nemandanum kleift að taka virkan þátt í báðum menningarheimum.

19.5.3 Skráning táknmálstexta og ritun

Fyrir utan það sem segir um ritun íslensku ber að leggja áherslu á að nemendur nái tökum á að setja eigið efni skýrt og skipulega fram á táknmáli, bæði tengt stað og stund, á stafrænu formi og með ýmsum hætti fyrir ólíka lesendur. Nemendur eiga að geta miðlað margvíslegu efni til annarra með skráningu á myndrænt form á táknmáli og með ritaðri íslensku í námi, félagslífi og einkalífi. Nemendur þurfa að læra að gagnrýna og endurskoða eigin texta, bæði á táknmáli og íslensku og einnig að taka uppbyggilegri og faglegri gagnrýni frá öðrum og nýta sér hana til að bæta verk sín.

19.5.4 Málfræði

Markmið málfræðikennslu fyrir nemendur með táknmál og íslensku eru, auk þeirra markmiða sem sett eru fram í kaflanum um íslensku, að glæða áhuga þeirra á íslensku táknmáli og íslensku. Fjallað er um íslenskt táknmál og íslensku samhliða og með stöðugum samburði og þýðingum á milli málanna. Einnig er sjálfsagt að fjalla um norræn táknmál og leyfa nemendum að spreyta sig á því að skilja táknmál annarra norræna þjóða.

Málfræðihugtök eru nauðsynleg þegar rætt er um málin og þekking á málfræði íslenska táknmálsins er nauðsynleg til þess að skilja og geta lært íslensku og önnur mál. Börn heyrnarlausra foreldra og heyrnarskertir nemendur, sem nota íslensku til daglegra samskipta og fá tækifæri til að læra málfræði íslenska táknmálsins samhliða málfræði íslenskunnar, geta byggt á málfræði þess máls sem þau skilja betur við nám í öðrum tungumálum. Börnin velja ekki á milli málanna heldur geta þau nýtt sér bæði málin til að auka skilning sinn á uppbyggingu þeirra.

Mikilvægt er að umfjöllun um málfræði styðjist við færni nemenda í máli og miði að því að efla sjálfstraust þeirra og vitund um eigin færni. Í upphafi eru notaðir alls kyns leikir með grunnbreytur táknmálsins, s.s. handformaleikir og samhverfuleikir sem nýta sköpunarmátt málsins. Síðar fá grunnbreyturnar nafn og þá er hægt að skoða og leika með sambærilega málfræðiþætti í íslensku. Að lokum eiga nemendur að hafa náð valdi á hugtökum málfræðinnar og hæfni í að tala um bæði málin af skilningi.

19.6 Hæfniviðmið fyrir íslenskt táknmál og íslensku

Hæfniviðmið í íslensku táknmáli eru sett fram í fjórum mismunandi flokkum með sambærilegum hætti og í íslensku, þ.e. talað táknmál og tjáning með og án táknmálstúlks, lestur og bókmenntir, skráning táknmálstexta og ritun og málfræði. Í heildina sýnir taflan þá hæfni sem hver einstaklingur skal búa yfir við lok 4., 7. og 10. bekkjar.